

โครงการวิจัยชาติพันธุ์ : กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม

โครงการวิจัยย่อยการพัฒนาหลักสูตรของภาษากลุ่มชาติพันธุ์
สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

บทความวิจัย

โดย ดร. ชิตขยางค์ ยมาภัย

สิงหาคม 2556

วัฒนธรรมการเรียนรู้ในการเรียนรู้วัฒนธรรม ของนักเรียนไทย(ทรง)ดำ

ชิตชยางค์ ยมาภัย

บทนำ

บทความวิจัยนี้ มีเป้าหมายเพื่อบรรยายถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำของนักเรียนชาวไทยทรงดำในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและนครปฐม

ผลการวิจัยที่ได้นำมารายงานไว้ในบทความชิ้นนี้ เป็นข้อสรุปขั้นต้น ของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์” ซึ่งอยู่ภายใต้ชุดโครงการวิจัย “ชาติพันธุ์: กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม”

การพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมครอบคลุมขอบเขต ๓ ประการ คือ การออกแบบเนื้อหาหลักสูตร การออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน และการออกแบบวิธีการประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนสำคัญประการหนึ่ง คือ การสำรวจตรวจสอบสถานภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ ในด้านเนื้อหา และวัฒนธรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับวิถีชีวิตจริงของชาวไทยทรงดำให้มากที่สุด

เมื่อกล่าวถึงชาวไทยทรงดำแล้ว อาจพบว่าการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อย่างหลากหลาย ตามบริบทและสถานการณ์ต่างๆ เช่น ไทยดำ ไทยดำ ไทยโซ่ง ลาวโซ่ง ในบทความนี้จะใช้คำว่า ไทยทรงดำ เนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่ประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและนครปฐมอันเป็นพื้นที่ภาคสนามเข้าใจและรับรู้ความหมายร่วมกัน

คำว่า วัฒนธรรม นั้น มีความหมายกว้างขวาง และมีนักวิชาการให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลายตามแต่ขอบเขตสาระแต่ละแห่งวิชานั้นๆ ในบทความนี้ ผู้วิจัยยึดความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ตามนิยามศัพท์ของ ปีเตอร์ แมคราเลน (๒๐๐๕: ๖๕) นักวิชาการด้านครุศาสตร์แนววิพากษ์ (critical pedagogy) ว่า “วัฒนธรรม คือ วิถีทางเฉพาะของกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในอันที่จะดำรงชีวิตและให้ความหมายต่อเงื่อนไขปัจจัยและสภาพแวดล้อมในชีวิต” ส่วนคำว่า การเรียนรู้ นั้น ผู้วิจัยยึดตามความหมายของ โจเซฟ โนว์ค และ ดี. บ็อบ โกวิน (๒๕๓๔) ว่า คือ “การเปลี่ยนแปลงความหมายของประสบการณ์”

โดยนัยแห่งนิยามดังกล่าว บทความนี้จึงมีจุดมุ่งพินิจ ในเรื่องของ การสร้างความหมายของประสบการณ์ ในเรื่องวิถีดำรงชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง

กรอบความคิดและวิธีการศึกษา

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลทางสังคมวิทยาการศึกษาของ บาเซล เบิร์นสไตน์ (Basil Bernstein) (๒๐๐๐) ในเรื่อง อำนาจและการควบคุม ในกระบวนการทางการศึกษา ได้แก่ การจำแนก (classification) และการวางกรอบ (framing) เป็นกรอบในการศึกษา

ชิตขยางค์ ยมาภัย (๒๕๔๙) ได้อธิบายถึง การจำแนกและการวางกรอบไว้ว่า เป็นการวิเคราะห์ถึงอำนาจ และการควบคุมในกระบวนการทางการศึกษา อำนาจคือการสถาปนาความสัมพันธ์ที่ขอบธรรมระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่นรัฐกับชุมชน โรงเรียนกับหมู่บ้าน ภาษาไทยกับภาษาถิ่น ส่วนการควบคุมคือ การใช้วิธีการสื่อสาร เพื่อธำรงความสัมพันธ์ที่ได้สถาปนาไว้ให้คงอยู่ การใช้อำนาจนั้น เบิร์นสไตน์ ให้ความคิดรวบยอดไว้ว่า คือ การจำแนก ซึ่งในบริบทของการศึกษาแล้วหมายถึง การจัดขอบเขตและการรักษาระยะห่างระหว่างวิชาต่างๆ ไว้ เช่น ขอบเขตวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ หรือวิชาสังคม การจำแนกแบ่งเป็น การจำแนกแบบแข็ง (strong classification) หมายถึง การแบ่งแยกขอบเขตของแต่ละวิชาอย่างตายตัว และ การจำแนกแบบอ่อน (weak classification) หมายถึง การไม่แบ่งแยกระหว่างวิชาอย่างชัดเจน ส่วนการควบคุมนั้น เบิร์นสไตน์เรียกว่า การวางกรอบ ซึ่งหมายถึง การควบคุมกฎเกณฑ์และความชอบธรรมของการสื่อสาร ซึ่งเน้นหนักในด้าน การเลือกวิธีการสื่อสาร การจัดลำดับขั้นตอน การกำหนดจังหวะก้าว และการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล การวางกรอบแบบแข็ง (strong framing) หมายถึง ครูหรือผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทควบคุมโดยเคร่งครัด การวางกรอบแบบอ่อน (weak framing) หมายถึง นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกสรรความรู้ และสร้างความหมายด้วยตนเอง

จากมโนภาพดังกล่าว ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้านี้ จึงจำกัดลงที่ การศึกษาอำนาจและการควบคุมในกระบวนการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของนักเรียนไทยสูง และในการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้มุมมองที่ นอร์มัน เค. เดนชิน (๒๐๐๓: ๒๓๗) เรียกว่า จินตนาการทางสังคมวิทยาแนววิพากษ์ (critical sociological imagination) ซึ่งโดยนัยทางมานุษยวิทยาการศึกษาแล้ว หมายถึง การตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์ของอำนาจกับความรู้ ในปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน

จากกรอบความคิดเชิงทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการวิจัยแบบ ชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ เป็นเครื่องชักนำเข้าถึงข้อมูล และตอบคำถามของการวิจัย จิม โทมัส (Jim Thomas) (๑๙๙๓: ๒-๓) ได้อธิบายไว้ว่า ชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์เป็นการไต่ตรองสะท้อนคิดประเภทหนึ่ง ที่มุ่งตรวจสอบ วัฒนธรรม ความรู้ และการกระทำ นักชาติพันธุ์วรรณาทุกคน พึงบรรยาย วิเคราะห์ เจาะลึก ไขข้อข้องใจ เกี่ยวกับ วาระซ่อนเร้น ศูนย์กลางอำนาจ และข้อสมมติ ซึ่งฝัง กดทับ และปิดกัน ความมีอิสระเสรี ของคนทุกคน โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยในสังคม

จอห์น ดับเบิลยู. เครสเวล (John W. Cresswell) (๒๐๐๗: ๗๐) ชี้ให้เห็นว่าชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์มุ่งศึกษาในประเด็น อำนาจ การเสริมอำนาจ ความไม่เสมอภาค ความไม่เป็นธรรม การครอบงำ การกดขี่ การครอบความเป็นเจ้า และการกระทำให้ผู้อื่นตกเป็นเหยื่อ ภายใต้ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ โซยินี แมดดิสัน (Soyini Madison) (๒๐๑๒: ๕-๑๓) เสนอความคิดไว้ว่า งานชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ เริ่มต้น ด้วยความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม ในการบอกถึง ความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้คน นักชาติพันธุ์วรรณาแนววิพากษ์ พึงมีส่วนช่วยให้ ความรู้เพื่อการปลดปล่อย (emancipatory knowledge) กระจายไปในสังคม เพื่อปรัปรัดสังคมให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลระหว่าง เดือน เมษายน ๒๕๕๔ ถึง มิถุนายน ๒๕๕๕ ด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่โรงเรียนและหมู่บ้านไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี ที่อำเภอเขาย้อย และจังหวัด นครปฐม ที่อำเภอกำแพงแสนและอำเภอดอนตูม ผู้มีส่วนร่วมกับการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชาวไทยทรงดำที่เรียนวิชาภาษาไทยทรงดำ เด็กและเยาวชนชาวไทยทรงดำที่ได้เข้าร่วมประเพณีต่างๆ ครู และชาวบ้านในชุมชนไทยทรงดำ

การเรียนรู้วัฒนธรรมของนักเรียนไทยทรงดำ

การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ซึ่งมักจะนิยามตนเองว่า “เป็นลาว” เกิดขึ้นใน ๒ บริบท คือ การเรียนรู้ในโรงเรียน และ การเรียนรู้นอกโรงเรียนหรือการเรียนรู้ตามอรรถาศัย

การเรียนรู้ในโรงเรียน

โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาไทยทรงดำในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ ภาษาไทย (ภาษาไทยดำ วรรณกรรมท้องถิ่น) ศิลปะ (นาฏศิลป์) การงานพื้นฐานอาชีพ กิจกรรมการพัฒนาตนเอง ผ่านชุมนุมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ (การรำ ร้อง หัตถกรรม) และดนตรีพื้นบ้าน (แคนวงประยุกต์)

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จัดในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในห้องเรียนจะมีนักเรียนทั้งที่เป็นคนไทยทรงดำ คนไทย คนจีน คนลาว โรงเรียนได้เชิญครูภูมิปัญญาจากสมาคมไทดำแห่งประเทศไทย มาเป็นผู้สอน เนื้อหาหลักสูตรใช้ตำราภาษาไทยดำ ที่ได้มาจากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เนื้อหาในการสอน ให้ความสำคัญที่การฝึก อ่าน เขียน สะกดคำ ประสมเสียง มุ่งให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ โดยมีหลักสูตรแฝง ให้นักเรียนรู้ภาษาไทยดำ ดีพอที่จะสามารถประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้ เพราะในอนาคตนั่นคนที่ประกอบพิธีกรรมได้ น่าจะมีจำนวนน้อยลงๆ การรู้ภาษาพูด ภาษาเขียนไทดำ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ไว้

วิธีการสอน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาไทยดำ และเป็นผู้ ถ่ายทอดความรู้ไปให้นักเรียน โดยใช้เนื้อหาในแบบเรียนภาษาไทยดำ

การสอนจะเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนฝึกออกเสียงตามครู โดยครูจะยก “สำเนา” ภาษาไทดำที่เขียนเป็นภาษาไทย ให้นักเรียนอ่านออกเสียงตามครู พร้อมทั้งสอนคำศัพท์ต่างๆ ที่นักเรียนไม่เข้าใจ

เมื่อนักเรียนอ่านออกเสียงได้คล่องดีแล้ว ครูก็จะทบทวนให้นักเรียนออกเสียง ตัวหนังสือไทดำ และ ตัวสระไทดำ เมื่อนักเรียนได้อ่านไป อ่านมา ประมาณ ๔ ถึง ๕ รอบแล้ว ครูก็จะบอกให้นักเรียนฝึกประสมเสียงพยัญชนะเข้ากับเสียงสระ การสอนนี้ ครูจะใช้สื่อ คือ แผนโปสเตอร์ขนาดใหญ่ที่มีรูป พยัญชนะ และสระ ไทดำ ขวบนบนกระดาน

ในช่วงสุดท้าย ครูจะให้นักเรียนฝึกเขียนลงในสมุดแบบเรียน พร้อมทั้งตรวจการบ้าน โดยครูจะให้นักเรียนออกมารับงานที่หน้าชั้น นักเรียนที่ไม่ได้ส่งการบ้านครู ก็จะต้องถูกตี (ในบางครั้งเพื่อนๆ จะส่งเสียงเชียร์ให้ครูตีแรงๆ) เมื่อนักเรียนกลับเข้าไปนั่งที่โต๊ะแล้ว ก็จะนั่งทำแบบฝึกหัดไปเรื่อยๆ ก่อนเลิกชั้นเรียน ครูจะสั่งการบ้าน พร้อมทั้งกำชับให้นักเรียนทำการบ้านในวันเสาร์-อาทิตย์ แล้วให้นำมาส่งครูก่อนเข้าเรียน

การประเมินผล ครูผู้สอนเล็งว่าจะประเมินว่านักเรียนสามารถ ทำเป็น คือ อ่านออก เขียนได้ ออกเสียงถูกต้อง และเมื่อเรียนในระดับสูงขึ้น ในภาคการศึกษาถัดไป จึงจะเรียนอ่านด้วยบท และเขียนเรียงความมากขึ้น การเรียนการสอนในชั้นนี้ จึงมุ่งให้นักเรียน รู้จำ การออกเสียงพยัญชนะ สระต่างๆ

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งถือเป็นต้นน้ำของวัฒนธรรมไทยทรงดำในประเทศไทย โรงเรียนจึงได้กำหนดให้ วัฒนธรรมไทยทรงดำ เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาวัฒนธรรมไทยทรงดำ ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิชาวรรณกรรมท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ศิลปะ ในวิชานาฏศิลป์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในวิชาชุมนุมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ และชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน

วิชาวรรณกรรมท้องถิ่น เปิดสอนเป็นวิชาเลือกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สายศิลปะ-ภาษา จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๒ คาบ ทุกวันพุธ โดยทางโรงเรียนได้เชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีเป็นผู้สอน นักเรียนห้องนี้ อาจมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก จึงไม่ได้มุ่งหวังที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยอย่างเอาเป็นเอาตาย ส่วนใหญ่หวังว่าจะสำเร็จการศึกษาแล้วออกไปประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งด้านการเกษตร และทำงานในโรงงานที่อยู่รอบๆ อำเภอ

เนื้อหา เกี่ยวกับภาษา (การออกเสียง ฝึกเขียน ฝึกอ่านตัวหนังสือไทยทรงดำ) นิทาน ตำนาน บทเพลง ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำ ครูผู้สอนได้จัดทำเอกสารประกอบการสอนขึ้นเอง เนื้อหาในบทเรียนมีทั้งตัวบทที่เป็นของเก่าที่ถ่ายทอดกันมา และที่ครูผู้สอนได้แต่งขึ้นมาใหม่ การสอนการเขียน อ่าน ภาษาไทยทรงดำ ได้ประยุกต์มาจากแบบเรียนภาษาไทยดำ ของสมาคมไทดำแห่งประเทศไทย หลักสูตรแฝง ในวิชานี้ ก็คือ การปลูกฝังค่านิยม และคติความเชื่อของไทยทรงดำให้แก่นักเรียน

วิธีการสอน การจัดการเรียนการสอนวิชานี้ โดยปรกตจัดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยทรงดำของโรงเรียน ซึ่งจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้วย แต่ในปีการศึกษานี้ ห้องดังกล่าวได้ชำรุดทรุดโทรมมาก จนไม่สามารถเปิดใช้ได้ จึงต้องย้ายสถานที่เรียน มาเรียนนอกห้องเรียน เป็นห้องเรียนใต้ร่มไม้

ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ในการสอน ครูเป็นผู้คัดเลือกเนื้อหาและวิธีการสอน ลำดับเนื้อหาการสอน กำหนดจังหวะการสอน และประเมินผลด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามในการสอนนี้ ครูได้เลือกหัวเรื่องและมีวิธีการสอนที่สนุกสนาน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เพลิดเพลิน ครูผู้สอนจะไม่ได้เน้นการบรรยาย แต่จะใช้ศิลปะการแสดงเป็นกลวิธี เช่น การร้องเพลง การขับลำนำ การเล่านิทาน โดยจะใช้หนังสือแบบเรียนภาษาไทยดำประกอบบ้าง ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ แม้จะเรียนติดต่อกัน ๒ คาบ ก็ตาม

ตัวอย่างเช่น การสอนการนับวันของชาวไทยทรงดำ ครูจะสอนโดยมีท่าเต้นประกอบ ด้วยการนับนิ้วไปตามวันต่างๆ จนครบสิบวันแล้ว ก็จะมีการร้องคำว่า “กริดกริ้ว” พร้อมท่าทำประกอบ เมื่อครูสอนเด็กๆ ก็จะร้องตามอย่างเสียงดัง และตั้งใจรออย่างจดจ่อ จนเมื่อถึงช่วงคำว่า กริดกริ้ว และจะส่งเสียงดังพร้อมท่าทำทางประกอบด้วยท่าที่ที่เบิกบานเต็มที่

การประเมินผล จากการสังเกตการประเมินระหว่างการสอน ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการประเมินผล โดยเน้น การ รู้จำ ของนักเรียน แต่ในขณะเดียวกันครูก็ได้พยายามที่จะปลูกฝังให้นักเรียนได้ เข้าใจ และ เกิด สำนึก รัก ในชาติพันธุ์ของตนด้วย

วิชานาฏศิลป์ เป็นวิชาพื้นฐานตามสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยครูผู้สอนได้บูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้เกิดเป็นวิชานาฏศิลป์ไทยทรงดำ จัดสอนในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ ถึง ม.๒) และช่วงชั้นที่ ๔ (ม.๔ ถึง ม.๖) นักเรียนจะได้เรียนช่วงชั้นละ ๑ ภาคการศึกษา

เนื้อหา สาระของวิชาเกี่ยวกับการรำ ท่ารำ ต่างๆ ของชาวไทยทรงดำ โดยมีที่มาจากการละเล่นพื้นบ้าน แล้วปรับให้เข้ากับเกณฑ์มาตรฐานของการแสดงนาฏศิลป์ เช่น ความพร้อมเพรียง การแสดงไหวพริบปฏิภาณ การละเล่นพื้นบ้านจึงถูกปริวรรต ให้เป็น การแสดง เพื่อออกงานต่างๆ เช่น งานพระนครคีรีหรือการประกวด การแสดงดังกล่าวได้ถูกนำไปเป็นเครื่องนำเสนอเอกลักษณ์ของโรงเรียนด้วย

วิธีการสอน เน้นการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียน ทำเป็น โดยครูเป็นผู้กำหนดท่ารำ จัดลำดับวิธีการสอน และกำหนดจังหวะของการเรียนให้นักเรียนได้ทำเป็น แต่ทั้งนี้ ฐานคิดสำหรับการเรียนศิลปะในปัจจุบัน ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาตามความสามารถของผู้เรียน นักเรียนบางคนถนัดดนตรี วาดภาพ นาฏศิลป์แตกต่างกันไป

การประเมินผล เน้นให้ผู้เรียน จดจำ และสามารถปฏิบัติได้ นักเรียนคนไหนที่มี แว่ว ดี ครูก็จะคัดเข้าไปอยู่ในคณะกรรมการแสดงหรือวงดนตรี และให้เรียนเพิ่มเติม ผ่านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในวิชาชุมนุม

กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน นักเรียนจะต้องเลือกเข้าร่วมชุมนุมใดชุมนุมหนึ่งอย่างเสรี ๑ ชุมนุมต่อปี ชุมนุมต่างๆ จัดตั้งโดยใช้ความถนัดและความสามารถของครูเป็นตัวตั้ง วิชาชุมนุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ ได้แก่ ชุมนุมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำและชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ คาบ ทุกบ่ายวันศุกร์ โดยมีนักเรียนเลือกเรียนชุมนุมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ ประมาณ ๖๐ คน และดนตรีพื้นบ้าน ประมาณ ๑๕ คน ชุมนุมทั้ง ๒ ชุมนุม ถูกตั้งขึ้นคู่ขนานกัน เพราะถ้าไปออกงานหรือไปแสดงในที่ต่างๆ แล้ว ก็จะต้องมีทั้งวงแคน และคณะแสดงรำ ควบคู่กัน

เนื้อหา เน้นการฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำได้แก่ การร้องเพลงไทยทรงดำ การรำแบบไทยทรงดำ และการทำหัตถกรรม คือ ลูกช่วง เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ ส่วนวงแคน ก็เป็นการฝึกทักษะทางดนตรีพื้นบ้านให้แก่ นักเรียนผู้สนใจ

วิธีการสอน ครูเป็นผู้มีบทบาทหลัก ทั้งในแง่การควบคุมการแสดงและการฝึกปฏิบัติให้แก่ นักเรียน นักเรียนต้องหมั่นฝึกฝน ทำตามขั้นตอนต่างๆ จนเกิดความชำนาญ แต่ในทางปฏิบัตินั้น การเรียนการสอนในวิชานี้ก็มักถูกแทรกแซงจากกิจกรรมต่างๆ เช่น กีฬาสี วันสุนทรภู่ เด็กๆ จึงไม่ค่อยได้เรียนวิชานี้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่เนื่องจากนักเรียนสามารถอยู่ในชุมนุมต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง นักเรียนจึงมีโอกาสดูฝึกฝนทักษะต่างๆ จนเกิดความชำนาญตามสมควร

การประเมินผล มุ่งให้นักเรียน ทำเป็น ตามแบบแผน หรือ แนวทางที่ครูได้วางไว้

ที่กล่าวมาทั้งหมด คือ การจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ที่มีเนื้อสาระเกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมไทยทรงดำ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ในส่วนต่อไปจะบรรยายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ ที่เกิดขึ้นนอกโรงเรียน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อันมี *ครอบครัว* เป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ที่สำคัญ

การเรียนรู้นอกโรงเรียน

วิถีชีวิตของนักเรียนโดยทั่วไปในช่วงเปิดภาคเรียนนั้น เหมือนกันโดยส่วนใหญ่ คือ ในวันธรรมดา ตื่นเข้าไปโรงเรียน เย็นเลิกเรียน รับประทานอาหารหน้าโรงเรียน พูดคุยหยอกล้อกับเพื่อน แล้วจึงกลับบ้าน เมื่อถึงบ้าน ก็จะรับประทานอาหารเย็น เสร็จแล้ว ทำการบ้าน ดูโทรทัศน์ พูดคุยสนทนาทางโทรศัพท์ หรือเล่นอินเทอร์เน็ต ตามแต่อุปนิสัยความใฝ่รู้และรักการเรียนรู้ ของแต่ละคน แล้วจึงเข้านอนประมาณ ๒๒.๐๐ – ๒๓.๐๐ นาฬิกา

ในวันหยุดเด็กนักเรียนในชนบท ส่วนหนึ่งอาจเข้าตัวเมืองเพื่อไปเรียนพิเศษ แต่อีกส่วนหนึ่งก็จะเล่นอยู่ในหมู่บ้าน หรือ ไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าบิ๊กซีหรือโลตัส มีบางคนที่ต้องซักผ้า ทำงานบ้าน หรือออกไปช่วย พ่อ แม่ ทำงาน กิจกรรมหนึ่งที่นักเรียนนิยมกันมาก คือ การไปร้านเกม เพื่อ เล่นสล็อตสังคม เล่นเกมออนไลน์ ดูหนัง ฟังเพลงต่างๆ โดยเด็กส่วนใหญ่จะใช้เวลาในร้านเกมประมาณ ๑ ถึง ๒ ชั่วโมง ต่อครั้ง ในสัปดาห์หนึ่งก็จะไปร้านเกมประมาณ ๔ ครั้ง

สำหรับนักเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทยทรงดำ ก็มีชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับนักเรียนทั่วๆ ไป ความแตกต่างระหว่างนักเรียน ไทย กับนักเรียน ไทยทรงดำ ตามการชี้ชัดของนักเรียนไทยทรงดำ คือ คำพูด เพราะนักเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านไทยทรงดำ ในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่ ยังใช้ ภาษาไทยทรงดำเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันเมื่ออยู่ในหมู่บ้าน หรือเมื่อสื่อสารกับคนไทยทรงดำด้วยกัน

ภาษาไทยทรงดำเพื่อการสื่อสาร จึงเป็นวิชาสำคัญในการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ เพราะทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ชี้ชัด (identify) ว่าตนเองเป็น คนลาว ตามความหมายในการใช้ภาษา ซึ่งหมายถึงเป็น คนไทยทรงดำ ในภาษาทางการ เอกลักษณ์ (identity) ของความเป็นไทยทรงดำ จึงถูกนำเสนอด้วย การใช้ภาษาไทยทรงดำ เป็นสำคัญ

การเรียนรู้ภาษานั้น ยังเป็นเครื่องชักนำเข้าสู่วัฒนธรรมอื่นๆ ของชาวไทยทรงดำ เช่น ประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นต่างๆ

เนื้อหา การเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น ครอบคลุมมีบทบาทสำคัญที่สุด ถ้าคนในครอบครัวสื่อสารหรือพูดกันด้วยภาษาไทยทรงดำแล้ว ภาษาไทยทรงดำก็จะเป็นภาษาแรกที่เด็กได้เรียนรู้ แต่ถ้าพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กคนใด ไม่พูดภาษาไทยทรงดำกับลูกแล้ว เด็กคนนั้น ก็จะไม่สามารถพูดภาษาไทยทรงดำได้

นอกจากเรื่องภาษาแล้ว เด็กยังจะได้เรียนรู้จากครอบครัว ในเรื่อง พิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีบรรพบุรุษ เช่น พิธีเสนเรือน พิธีป่าดง เมื่อบ้านใดจัดพิธีกรรมเหล่านี้ เด็กๆ ก็จะได้เรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับงาน เนื้อหาการเรียนรู้วัฒนธรรมจึงเป็นแบบองค์รวม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน

วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้นอกโรงเรียนเป็นเรื่องของการการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ ในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้

นอกจากผู้ปกครองแล้ว กลุ่มผู้นำที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้ เช่น พ่อหม่อ แม่ผด จะมีบทบาทสำคัญ ในการควบคุมกฎเกณฑ์การถ่ายทอด ความถูกต้อง และ ลำดับขั้นตอน ของพิธีกรรมต่างๆ การเรียนรู้ของนักเรียน

จึงเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ตรง และการสอนด้วยการแสดงให้เห็น (teach by showing) ผ่านการดำเนินพิธีกรรมต่างๆ ในชีวิตจริง

การเรียนรู้อีกแนวทางหนึ่งของนักเรียน คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสังเกตในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive learning) การเรียนแบบนี้ อาจารย์ท่านหนึ่งเรียกว่าเรียนแบบ ครูพ่อกักจ๋า ซึ่งมีนัยว่า เรียนโดยที่ไม่ได้มีครูสอนอย่างเป็นเรื่องเป็นราว เด็กๆ จึงสามารถเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจได้อย่างอิสระเสรี เช่น ในงานวันไทยทรงดำประจำปี ของตำบลต่างๆ เด็กๆ จะมีโอกาสสวมชุดไทยดำ ออกมาเล่นโยนลูกช่วงในตอนเย็น และรำวงในช่วงกลางคืน

สื่อใหม่ (new media) เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก จากการสังเกตพบว่าเด็กส่วนหนึ่งใช้สื่อใหม่ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับไทยทรงดำ เช่น ภูเกิล ยูทูบ เฟสบุค เช่น เฟสบุค/สมัชชาไทยทรงดำ เนื้อหาในสื่อใหม่ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับ การร้องรำทำเพลง และการท่องเที่ยวหมู่บ้านไทยทรงดำ แต่ก็มีเนื้อหาให้เด็กได้เรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงไปยังชุมชนไทดำ ในระดับนานาชาติได้

การประเมินผล ของการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย ที่สำคัญ คือ ความ รู้จำ ทำได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรม ให้นักเรียนไทยทรงดำ ได้มีความภูมิใจและสำนึกรักในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปถึงการเรียนรู้วัฒนธรรมของนักเรียนไทยทรงดำได้ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดง ระบบข้อความ ๓ ประเภท ในการเรียนรู้ภาษาวัฒนธรรมไทยทรงดำ

วิชา	ระบบข้อความ ๓ ประเภท		
	หลักสูตร	วิธีการสอน	การประเมินผล
ภาษาไทยดำ	มาตรฐาน ไทยดำ อ่าน - เขียน ประกอบพิธีกรรมได้	อาจารย์บรรยายตาม ตำรา ใช้ลำนำน นำเข้าสู่ บทเรียน ออกเสียง ผสมคำ เขียน	อ่านเขียน ประกอบพิธีกรรม
วรรณกรรมท้องถิ่น	ครูภูมิปัญญา ภาษา การละเล่น คติ	เรียน การละเล่น ศิลปวัฒนธรรม	ออกเสียง คำศัพท์ คติไทยทรงดำ
ชุมนุม	ร้อง รำ ทำลูกช่วง แคนวง	ฝึกปฏิบัติ โดยครูเป็นผู้ ควบคุม	เล่นได้ ทำได้
พิธีกรรม (ขึ้นบ้านใหม่) (เสน, ปาดตง)	ขั้นตอนพิธีกรรม	ควบคุมโดย โดย “ผู้รู้” เรียนรู้จากการสังเกต เรียนรู้อย่างมี ปฏิสัมพันธ์	ทำได้ถูกต้องตามขั้นตอน
งานประจำปีไทยทรง ดำ	งานประเพณีประติษฐ์	เรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างอิสระเสรี	ร่วมงาน รำได้ เล่นได้ สนุกสนาน
ประสบการณ์ในชีวิต จริง	ภาษาเพื่อการสื่อสาร	การเรียนรู้ฐาน ครอบครัว เรียนรู้อย่างมี ปฏิสัมพันธ์	สื่อสารด้วยภาษาไทยช่อง ร่วมงานประเพณี-พิธีกรรม
สื่อใหม่ เช่น ยูทูป เฟส บุค	การรำ การแต่งกาย พิธีกรรม ฟ้อนแคน ประวัติหมู่บ้าน	ตามอัยยาศัย	- การสร้างความหมายแก่ ประสบการณ์ด้วยตนเอง

วัฒนธรรมการเรียนรู้: อำนาจและการควบคุม

จากปฏิบัติการด้านการเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น หากพิจารณาด้วยมโนภาพของเบิร์นสไตน์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เรื่อง การจำแนก และการวางกรอบแล้ว จะเห็นถึงอำนาจและการควบคุมกระบวนการเรียนรู้ วัฒนธรรมของไทยทรงดำ ที่เกิดขึ้นในการศึกษาในโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

การจำแนกและการวางกรอบในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ปฏิบัติการด้านการเรียนการสอนวัฒนธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย การจำแนกแบบแข็ง การจำแนกแบบอ่อน และการวางกรอบแบบอ่อน ดังนี้

การจำแนกแบบแข็ง วิชาที่มีการจำแนกอย่างแข็ง คือ วิชาภาษาไทย (ร.จังหวัดนครปฐม) โดยสมาคมไทดำแห่งประเทศไทย เป็นผู้มีความอำนาจในการผลิตความรู้ที่ชอบธรรม โดยใช้ความรู้ตามตำราภาษาไทย ที่ได้จากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยเฉพาะเรื่องการเขียนอักษรไทดำ

การจำแนกแบบอ่อน วิชาที่มีการจำแนกแบบอ่อน ได้แก่ วิชาวรรณกรรมท้องถิ่น (ร.จังหวัดเพชรบุรี) ซึ่งผู้สอนได้ พยายามบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่น คติชน และศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นเนื้อเดียวกัน ในขณะที่อีกวิชาหนึ่ง คือ กิจกรรมชุมนุม ซึ่งในชุมนุมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น มีครูที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ มาทำงานร่วมกันหลายคน และได้ผสมผสานเนื้อหาตามความถนัดของครู โดยมีแก่นของเรื่องราวการเรียนรู้ (theme) ว่าด้วยเรื่องของศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ

การวางกรอบแบบแข็ง วิชาที่จัดการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้มีบทบาทหลัก ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาวรรณกรรมท้องถิ่น รวมทั้งวิชาชุมนุมด้วย จึงกล่าวได้ว่าการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย(ทรง)ดำ ส่วนใหญ่แล้ว ครูมีบทบาทสำคัญให้การ ถ่ายทอด ความรู้ไปให้นักเรียนได้ รู้จำ เข้าใจ และทำเป็น

การจำแนกและการวางกรอบในการเรียนรู้นอกโรงเรียน

กระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียน มีทั้งการจำแนกแบบแข็ง การจำแนกแบบอ่อน การวางกรอบแบบแข็ง และการวางกรอบแบบอ่อน ดังนี้

การจำแนกแบบแข็ง เนื้อหาการเรียนรู้ที่มีการจำแนกแบบแข็ง ในบริบทของชาวไทยทรงดำ คือ การกำหนดเนื้อหาสาระของพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี-เทวดา เช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีเสนเรือน พิธีปาดตง และพิธีงานศพ ในทุกพิธีกรรมนั้น ต้องทำตามขั้นตอน และจัดองค์ประกอบ เช่น เสื้อผ้า อาหาร ภาษา ให้ถูกต้อง แม่นยำ รวมทั้งในงานประจำปีไทยทรงดำด้วย

การจำแนกแบบอ่อน การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ตามใจผู้เรียน

การวางกรอบแบบแข็ง การเรียนรู้ในพิธีกรรมต่างๆ นั้น จะต้องกระทำอย่างเคร่งครัด ะมัดระวัง โดยผู้ที่มีสิทธิหน้าที่ในการประกอบพิธีจะมีบทบาทหลักในการถ่ายทอดความรู้ ในฐานะที่เป็น ผู้รู้ เกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ อย่างดี

การวางกรอบแบบอ่อน คือ แนวทางการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การใช้ภาษาไทยทรงดำ ซึ่งแม้ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองจะมีบทบาทในการสอน แต่เด็กก็จะสามารถเลือกที่จะใช้หรือไม่ใช้ภาษาไทยทรงดำในการสื่อสารได้ นอกจากนั้นการเรียนรู้ผ่านสื่อใหม่ เช่น ยูทูบ เฟสบุค นั้น นักเรียนก็สามารถทำได้อย่างอิสระเสรีทุกขั้นตอน

โดยสรุป วัฒนธรรมการเรียนรู้ ในมิติอำนาจและการควบคุม ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ เด็กนักเรียนไทย(ทรง)ดำ สามารถแสดงได้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ แสดงการจำแนกและการวางกรอบในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนไทยทรงดำ

		การจำแนก (classification)	
		+	-
การวาง กรอบ (framing)	+	วิชาภาษาโซ่ง ความเชื่อ พิธีกรรม	ภาษาไทยทรงดำ (วรรณกรรมท้องถิ่น) ชุมชุม
	-	งานประจำปี	ชีวิตประจำวัน (ภาษาเพื่อการสื่อสาร) สื่อใหม่ (YouTube, Face Book)

เอกลักษณ์ของนักเรียนไทยทรงดำ

เอกลักษณ์จากการเรียนการสอน (pedagogic identities) เป็นผลอันเกิดจากเหตุที่นักเรียนได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ ผู้วิจัยได้ประยุกต์การวิเคราะห์ตามแนวทางของ เบิร์นสไตน์ (๒๐๐๐) โดยเน้นที่ เอกลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งเบิร์นสไตน์ ได้มองใน ๓ มิติ ได้แก่ ปัจจุบัน (prospective) อดีต (retrospective) และอนาคต (prospective) โดยจะวิเคราะห์แยกตามการเรียนรู้ในโรงเรียนและการเรียนรู้นอกโรงเรียน โดยจะเป็นการอธิบายเชิงสรุปภาพรวมของทั้งสองพื้นที่

การเรียนรู้ในโรงเรียน

การมองปัจจุบัน โรงเรียนในจังหวัดนครปฐม มุ่งจัดการเรียนการสอนภาษาไทยทรงดำ เพื่อช่วยอนุรักษ์ ภาษาและวัฒนธรรม โดยบรรจุเรื่องภาษาไทยทรงดำไว้ในฐานะที่เป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน นอกจากนั้นผู้สอน ยัง ประารถนาว่าในอนาคต เด็กๆ ที่ได้รู้ภาษาไทยทรงดำจะมีส่วนช่วยสืบสานวัฒนธรรมไทยทรงดำเอาไว้ โรงเรียน ในขณะที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น เอกลักษณะท้องถิ่นของนักเรียน คือ ความสามารถในการแสดง ศิลปวัฒนธรรม ร้อง รำ และเล่นดนตรีพื้นบ้านได้ ความสามารถดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องนำเสนอภาพตัวแทน อัตลักษณ์ของโรงเรียนเข้าย่อย แต่ในขณะเดียวกันนั้น การจัดการเรียนการสอนนิवारณกรรมท้องถิ่น เป็นการ ประทับตราว่า นักเรียนที่ได้เรียนวิชานี้ เป็นนักเรียนที่เรียน *ไม่เก่ง* ไม่ได้มุ่งสอบเข้ามหาวิทยาลัย เด็กกลุ่มนี้จึงถูก เลือกให้มาเรียนนิवारณกรรมท้องถิ่น

การมองย้อนอดีต การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีมุมมองแบบชนชั้นนำ (รัฐ) คือ มุ่งสร้าง เอกลักษณะทางวัฒนธรรมคือ ความเป็นคนไทย ให้แก่นักเรียนไทยทรงดำ เพราะเมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะพูดภาษาไทยได้คล่องดี ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า คำพูด เป็นเครื่องมือสำคัญในการชี้ชัด และ แบ่งแยกความเป็นไทยกับความเป็นลาว การเข้าโรงเรียนจึงเป็นเครื่องชี้ชัด ความเป็นไทยให้แก่นักเรียนไทยทรงดำ

การมองอนาคต ในการคาดการณ์ถึงอนาคตแล้ว ครูหลายคนเห็นไปในทางเดียวกันว่า นักเรียนไทยทรงดำ คงจะกลืนกลายเป็นไทย ไปเสียจนหมดไม่เหลือความแตกต่าง ระหว่าง ไทย กับ ลาว อีกต่อไป ความแตกต่าง ทางเอกลักษณ์ จะเป็นเรื่องของเด็กใน เมือง กับเด็ก ชนบท มากกว่า เพราะจะต่างกันด้วย ลักษณะท่าทาง การแต่ง กาย ของเด็กที่อยู่ในถิ่นฐานที่ต่างกัน

การเรียนรู้นอกโรงเรียน

การมองปัจจุบัน นักเรียนไทยทรงดำมีกระบวนการชี้ชัด (identification) ว่า ตน เป็นลาว ผ่านการพูด ภาษาไทยทรงดำในชีวิตประจำวัน (นักเรียนทางเพชรบุรี จะใช้คำว่า ปะลาว ซึ่งแปลว่า พูดลาว) การพูดภาษาไทย ทรงดำจึงหมายถึง การสร้างความหมาย และการรับรู้ความหมายของประสบการณ์ ความเป็นไทยทรงดำของ นักเรียน

การมองอดีต เอกลักษณะสำคัญ ที่เป็นพื้นฐานของความเป็นไทยทรงดำ คือ ความเชื่อเรื่องเทวดาและมี บรรพบุรุษ การเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กชาวไทยทรงดำ ก็เพื่อสืบสานความเชื่อเรื่องดังกล่าวนี้ แต่ในขณะเดียวกัน การชำระและสืบสานความเชื่อดังกล่าว ก็ได้พัฒนาควบคู่ไปกับการชี้ชัดว่าตนเองเป็นคนไทยไปพร้อมๆ กัน ใน ฐานะที่ประเทศไทยเป็นถิ่นที่เกิดและทำมาหากิน คนไทยทรงดำ จึงชี้ชัดตนเอง แบบพหุลักษณะ (multiple identities) กล่าวคือ มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็น คนไทยทรงดำ และมีเอกลักษณ์ทางการเมือง เป็น(พลเมือง) ไทย

การมองอนาคต เมื่อถามนักเรียนว่า “คิดว่าวัฒนธรรมไทยทรงดำจะหมดไปหรือไม่” นักเรียนส่วนใหญ่ ตอบว่า ตราบใดที่เรายัง พูด ภาษาไทยทรงดำกันอยู่ วัฒนธรรมก็ยังมีอยู่ เพราะเรายังต้องทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษกัน

อยู่ ต้องใช้ภาษาไทยทรงดำ ภาษาวัฒนธรรมจึงน่าจะคงอยู่ ในอนาคต ความเป็นชาติพันธุ์ ของชาวไทยทรงดำ จึงน่าจะยึดโยงกันไว้ด้วยภาษา และความเชื่อเรื่องการมีบรรพบุรุษร่วมกัน

สรุปและอภิปรายผล

บทความนี้ได้บรรยายให้เห็นถึง วัฒนธรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม ของนักเรียนชาวไทยทรงดำ ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงความหมายให้แก่ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งพินิจที่ ความรู้ด้านวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับว่าชอบธรรม (legitimated knowledge) และบรรยายให้เห็นว่านักเรียนชาวไทยทรงดำมีประสบการณ์ ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างไร

ผู้เขียนเสนอข้อถกเถียงว่า ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำที่ชอบธรรมนั้น เชื่อมโยงกับความรู้ จากถิ่นฐานบ้านเกิด (homeland) ของชาวไทยทรงดำ ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยเฉพาะความรู้ ด้าน การพูดการเขียน และการอ่านภาษาไทยทรงดำ ความรู้ในด้านความเชื่อที่สำคัญ คือ เทวดาและผีบรรพบุรุษ ความรู้ด้านพิธีกรรมและประเพณี และความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ความรู้ส่วนหนึ่งได้ถูกดัดแปลงและสร้างขึ้นใน ท้องถิ่น ความรู้ดังกล่าวมีความชอบธรรม โดยการใช้หรือรับรองโดยผู้มีสิทธิหน้าที่ คือ ผู้รู้หรือผู้ประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้โรงเรียนได้ยอมรับความชอบธรรมของความรู้ของท้องถิ่น และแสดงมีบทบาทในการสร้างบริบทใหม่ (recontextualization) ด้วยการถ่ายทอดความรู้ของท้องถิ่น ผ่านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียน ในสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย ศิลปะ และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

วัฒนธรรมการเรียนรู้ หรือ วิธีการสร้างความหมายให้แก่ประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของ นักเรียนนั้น ส่วนใหญ่ได้เรียนรู้เชิงปฏิบัติในการใช้ภาษาไทยทรงดำเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ยังมีปฏิสัมพันธ์ (interactive learning) ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น พิธีเสนเรือน งานประจำปี กระบวนการ เรียนรู้ดังกล่าวนี้ ทำให้นักเรียนไทยทรงดำ ได้ชี้ชัดตนเองว่าเป็น ลาว อันแสดงให้เห็นถึงการให้นิยามเอกลักษณ์ ว่า ตนเป็น คนไทย(ทรง)ดำ ส่วนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนนั้น ครูมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ใน ลักษณะผู้ถ่ายทอด – ผู้รับความรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ให้นักเรียนเกิดความรู้จำ (recognition) เข้าใจจริง (realization) และ ทำเป็น (performance) แต่ยังมีแต่ส่วนน้อยที่มุ่งทำให้นักเรียน คิดเป็น (competency) หรือ ปฏิ กษณธรรมสำนึกในเชิงชาติพันธุ์ ให้เห็นถึงความกตัญญู หรือ ความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์

ประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนอยากจะอภิปรายในเชิงตั้งคำถามแก่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น คือ ความสัมพันธ์ ระหว่างอำนาจของโรงเรียนกับความชอบธรรมของความรู้ท้องถิ่น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้แสดงให้เห็น ถึงการยอมรับความรู้ท้องถิ่น ให้เป็นความรู้ที่เป็นทางการ (official knowledge) แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ความรู้ ดังกล่าวถูกนำมาสอนให้แก่กลุ่มนักเรียนที่ทางโรงเรียนได้ตีตรา (marking) เอกลักษณ์ว่าเป็นนักเรียนที่ เรียนไม่เก่ง ซึ่งโดยนัยนี้ จึงอาจแปลความหมายได้ว่า โรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับความรู้ของท้องถิ่น การ สร้างความชอบธรรมให้แก่ความรู้ท้องถิ่น จึงอาจเป็นเพียงการสร้างความชอบธรรมให้แก่โรงเรียนเองก็เป็นได้ ประเด็นดังกล่าวนี้ยังสามารถที่จะโต้แย้งแสดงเหตุผล (debatable) กันต่อไปว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาในระบบโรงเรียนควรจกมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร

บรรณานุกรม

- ชิตชยางค์ ยมาภัย (๒๕๔๘) ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อการพัฒนาชาวไทยภูเขาตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์
สัญลักษณ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โนแวก. โจเซฟ ดี. และ ดี. บ็อบ โกวิน. (๒๕๓๔). ศิลปะการเรียนรู้. แปลโดย สวนิต ยมาภัย และสวัสดิ์ ประทุม
 ราช. กรุงเทพฯ : อรุณ.
- Bernstein, Basil (2000) Pedagogy, symbolic control and identity: theory, research , critique, revised
 edition. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Cresswell, W., John. (2007) Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches.
 Thousand Oaks: Sage.
- Denzin, K., Norman. (2003) Performance ethnography: critical pedagogy and the politics of culture.
 Thousand Oaks: Sage
- Madison, Soyini. (2012) Critical ethnography: method, ethics, and performance. 2nd edition. Sage.
- McLaren, Peter. (2009) Critical pedagogy: A look at mayor concept. in The Critical pedagogy reader. 2nd
 edition. edited by Antonia Darder, Marta P. Baltodano, and Rodolfo D. Torres. Routledge.
- Thomas Jim. (1993) Doing critical ethnography. Newbury Park: Sage.